

ทาสกลางทะเล: บทบาทของรัฐและนายทุนกับการขูดรีดแรงงานบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Slavery at Sea: The Role of the State and Capitalists in the Exploitation of Workers on
Taiwanese Fishing Vessels

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2020

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

ทาสกลางทะเล: บทบาทของรัฐและนายทุนกับการขูดรีด
แรงงานบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน

โดย

น.สมาริสา สกฤษชัย

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา เจริญยิ่ง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ดร.กรพินธุ์ พัวพันธ์สวัสดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา เจริญยิ่ง)

..... กรรมการ
(ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

6280109124 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Slavery, Fishing Workers, Taiwan, Neoliberal State, Global Supply Chain, Distance

Marisa Sakulchai : Slavery at Sea: The Role of the State and Capitalists in the Exploitation of Workers on Taiwanese Fishing Vessels. Advisor: Asst. Prof. Kalaya Chareonying, Ph.D.

Taiwan is one of the countries encountering slavery at sea. Workers struggle against oppression and rights infringement throughout the seafood supply chain, from the hiring process, production mechanism to distribution. Although the European Union rescinded a yellow card in 2016 in response to the amended regulations on illegal fishing and forced labor, the results show that rights violations and exploitation of workers in the fisheries sector remain in Taiwan. Hence, this independent study aims to study the pattern of forced labor on Taiwanese fishing vessels and the policy implemented on capitalists and fishing workers in the Tsai Ing-wen era (2016 – 2021). This paper uses the neoliberal state framework to explain the behavior of states in the process of oppression of workers in the global supply chain and the concept of distancing to describe movements within the production chain. This study argues that the state plays a contributing role to the existing exploitation of foreign fishing workers on Taiwanese fishing vessels. The state also facilitates capitalists' supply chain activities in the so-called Zone of Exception, where there is a lack of monitoring and regulations. The state exploits physical, knowledge, and legal distancing gaps to abuse and oppress foreign fisheries workers to reap capitalists-related benefits.

Field of Study: International Relations

Student's Signature .....

Academic Year: 2020

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

“การเริ่มต้น” คือความท้าทายอย่างหนึ่งในการทำสารนิพนธ์ของผู้วิจัย หลายครั้งที่ไม่รู้จะเริ่มค้นหาข้อมูลอย่างไร จะเขียนอะไร แม้ในบางครั้งมีข้อมูลในมือมากมายแต่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นเรียบเรียงและเขียนวิเคราะห์ออกมาอย่างไรให้น่าสนใจ อีกทั้งการเริ่มต้นศึกษาในมุมมองที่ผู้วิจัยไม่ถนัดเป็นอีกข้อท้าทายสำคัญ ดังนั้นทุกตัวอักษรในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ถือเป็นความสำเร็จของผู้วิจัยในการก้าวข้ามความท้าทายทั้งจากตัวเอง และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ และจะไม่สามารถทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จหากปราศจากความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร. กัลยา เจริญยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ให้คำปรึกษาตลอดการแนะแนวทางในการทำสารนิพนธ์ เริ่มตั้งแต่การกำหนดขอบเขตประเด็นการศึกษา การเขียนโครงสร้างให้ตอบโจทย์ประเด็นคำถาม และการนำทฤษฎีที่แปลกใหม่และน่าสนใจมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา ตลอดจนกรุณาตรวจทานและให้คำแนะนำในรายละเอียดเรื่องการศึกษาและใช้ภาษา ขอขอบคุณ อ.ดร.กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์ ประธานกรรมการสอบ และ อ.ดร.ภาณุภัทร จิตเที่ยง กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำและมุมมองต่อประเด็นของสารนิพนธ์ทำให้งานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การทำงานปัจจุบันของข้าพเจ้ามีความเกี่ยวข้องกับประเด็นในสารนิพนธ์ ซึ่งตัวจุดประกายความคิดความสนใจเริ่มจากผู้วิจัยมีคำถามต่อประเด็นดังกล่าวในมุมมองที่แตกต่างจากสิ่งที่ทำงานมานับเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นที่มาของประเด็นในการศึกษาสารนิพนธ์ฉบับนี้ การเรียนและทำสารนิพนธ์ควบคู่ไปกับการทำงานจะไม่สามารถผ่านไปอย่างลุล่วงได้ หากผู้วิจัยไม่ได้รับการสนับสนุน อีกทั้งความเข้าใจจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณภักชญากุล สุรินทร์ศิริรัฐ ผู้เป็นทั้งเพื่อนร่วมงานและที่ปรึกษาซึ่งคอยชี้แนะในเรื่องข้อมูลและให้คำแนะนำที่ดีตลอดจนช่วยตรวจสอบข้อมูลรวมทั้งการเขียนและใช้ภาษาในสารนิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณความช่วยเหลือเกื้อกูลที่มีให้กันมาตลอดการศึกษาในช่วงเวลา 2 ปีและกำลังใจที่ดีจากเพื่อนร่วมรุ่น MAIR 17 กลุ่มอย่าผิดกลุ่มนะไว้อยย!!! ไม่ว่าจะเป็นพี่ทัวร์ พี่นุส แอ้ม เติร์ด แดม พี่ไหม พี่มุก และพี่นัท อีกทั้งกลุ่มขอให้จบแบบจ๊ีบ ๆ ทั้งพี่ไหม พี่เฟิร์น และพี่ตั้ม ผู้ซึ่งตกอยู่ในสภาวะเดียวกันยอมเข้าใจความเครียด วิตกกังวลและคอยประคับประคองให้กำลังใจกันและกันเหนยามที่ท้อแท้และสิ้นหวังจนผ่านมาได้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว ป๊าป๊าและแม่ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตผู้วิจัย ผู้ที่ให้ทั้งอิสระในการเลือกเส้นทางชีวิตและเสรีภาพทางความคิด อีกทั้งคอยให้กำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา

มาริสสา สกุลชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ช
บทนำ ปัญหาทาสกลางทะเลในอุตสาหกรรมประมงได้หวั่น	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	3
กรอบแนวคิดทฤษฎี.....	3
สมมติฐานการวิจัย	6
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตการศึกษา.....	11
ระเบียบวิธีวิจัย	11
โครงสร้างในการนำเสนอ	12
ส่วนที่ 2 กระบวนการผลิตอาหารทะเลโดยทาสกลางทะเล.....	13
ส่วนที่ 3 การค้าทาสโดยรัฐในระบบสองชั้นของอุตสาหกรรมประมงได้หวั่น	20
ส่วนที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอของงานวิจัย	27
บรรณานุกรม.....	30
ประวัติผู้เขียน.....	35

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 แผนผังแสดงห่วงโซ่อุปทานโลกของอุตสาหกรรมประมงใต้หวัน	4

บทนำ

ปัญหาทาสกลางทะเลในอุตสาหกรรมประมงไต้หวัน

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการค้าทาสกลางทะเล หรือการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมง เป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง การใช้แรงงานบังคับถือเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ที่บุคคลไม่สามารถปฏิเสธได้เนื่องจากการข่มขู่ บังคับ หลอกลวงหรือการใช้อำนาจโดยมิชอบ¹ พฤติการณ์เช่นนี้พบในหลายประเทศที่มีการทำอุตสาหกรรมประมงและการส่งออกอาหารทะเลขนาดใหญ่ อาทิ ไต้หวัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการค้าทาสในรูปแบบหนึ่ง เพราะอุตสาหกรรมประมงของไต้หวันมีการผลิตแบบห่วงโซ่อุปทานที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายตัวแสดงทั้งแรงงาน นายทุน ตลาด และรัฐ และเริ่มตั้งแต่กระบวนการจ้างแรงงาน กลไกการผลิตจนท้ายที่สุดมีตลาดเป็นปลายทางของห่วงโซ่นี้ ภายในกระบวนการการผลิตของอุตสาหกรรมประมงของไต้หวันพบปัญหาการใช้แรงงานบังคับและการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะ “แรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินโดนีเซียที่ทำงานในภาคอุตสาหกรรมนี้เป็นจำนวนมาก”² “ซึ่งมีจำนวน 12,991 คน จากจำนวนแรงงานประมงทั้งหมด 22,710 คน”³ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาพบว่าไต้หวันมีการทำกิจกรรมประมงแบบผิดกฎหมายตั้งแต่กระบวนการจ้างแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรม มีการใช้แรงงานบังคับ แรงงานจำนวนมากถูกเอาเปรียบ กดขี่ และโดนทำร้าย อีกทั้งต้องทำงานตลอด 24 ชั่วโมง⁴ และไม่ได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม สะท้อนให้เห็นว่าไต้หวันขาดการบังคับใช้กฎหมายที่คุ้มครองแรงงานประมง รวมถึงการขาดประสิทธิภาพของการรายงานส่งผลและมาตรการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability)⁵ เนื่องจากการทำประมงของไต้หวันเป็นไปในลักษณะของการทำประมงในน่านน้ำที่ห่างไกล

---

¹ International Labour Organization and Walk Free Foundation, *Global Estimates of Modern Slavery: forced labour and forced marriage* (Geneva: International Labour Office (ILO), 2017), 16-17.

² Greenpeace, *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas* (Indonesia: Greenpeace Southeast Asia, 2019), 14.

³ Ibid, 4-5.

⁴ Ibid, 38-40.

⁵ Ian Goulding, *Manual on Traceability Systems for Fish and Fishery Products* (CRFM Special Publication, November 2016), 16-17.

ข้อจำกัดของ “ระยะทาง” (“Distance”)⁶ จึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเกิดปัญหาการกดขี่แรงงานประมง แม้ว่าในปัจจุบันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ยุคของทุนนิยมที่พยายามลดช่องว่างเชิงระยะทางและเชื่อมทุกสิ่งเข้าด้วยกัน แต่กลับพบว่าเรื่องระยะทางเป็นประเด็นสำคัญในอุตสาหกรรมประมงไต้หวัน กลุ่มทุนพยายามใช้ประเด็นเรื่องระยะทางเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการผลิต การทำประมงนอกน่านน้ำจึงก่อให้เกิดช่องว่างด้านกฎระเบียบและการกำกับดูแลที่ไม่เพียงพอจากหน่วยงานหรือรัฐบาล⁷ การตรวจสอบระหว่างการขนส่งในทะเลที่ทำได้ยาก และเรือประมงอาจหลบหนีการตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังพบว่ามีกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงถึงขั้นการฆาตกรรมโดยได้กั้งเรือ⁸ หรือผู้ควบคุมแรงงานบนเรือประมง ด้วยเหตุนี้สหภาพยุโรป (European Union - EU)⁹ จึงออกคำเตือนใบเหลืองแก่ไต้หวันในช่วงเดือนตุลาคม 2015¹⁰ เพื่อเร่งให้ไต้หวันดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรปนั้น ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของไต้หวันในฐานะประเทศที่ทำอุตสาหกรรมประมงขนาดใหญ่ระดับโลก และหากไต้หวันไม่ให้ความร่วมมือและปรับปรุงระบบควบคุมการทำประมงให้ดีขึ้น และมาตรฐานของไต้หวันจะอยู่ในกลุ่มประเทศที่ได้ใบแดง หมายถึงประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated - IUU) ผลที่ตามมาคือ สหภาพยุโรปจะระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับโดยเรือสัญชาติไต้หวัน ซึ่งจะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶ Jennifer Clapp, "Financialization, distance and global food politics," *The Journal of Peasant Studies* 41, no. 5 (2014): 799.

⁷ Greenpeace, *Supply Chained: Human rights abuses in the global tuna industry*, Greenpeace Southeast Asia (Indonesia: Greenpeace Southeast Asia, 2015), 2-3.

⁸ Ioannis Chapsos and Steve Hamilton, "Illegal Fishing and Fisheries Crime as a Transnational Organized Crime in Indonesia," *Trends Organ Crim* (2019): 265-66.

⁹ Murphy Sean, "EU gives yellow card to Taiwan," *SeafoodSource*, 2015, accessed March 16, 2021, <https://www.seafoodsource.com/news/environment-sustainability/eu-gives-yellow-card-to-taiwan>

¹⁰ Ibid.

ภาพรวม ดังนั้นรัฐบาลไต้หวันจึงมีการปฏิรูปปรับปรุงกฎระเบียบและดำเนินการตรวจสอบเพื่อจัดการกับปัญหาการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมงไต้หวัน¹¹

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีข้อสังเกต 2 ประการต่อปัญหาดังกล่าว ประการแรก รัฐบาลไต้หวันได้มีการปฏิรูปปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมง แต่ผลปรากฏว่าในปัจจุบันยังคงพบปัญหาการละเมิดสิทธิและขูดรีดแรงงานประมง ประการที่สอง รัฐบาลไต้หวันเกี่ยวข้องหรือช่วยอำนวยความสะดวกในห่วงโซ่การผลิตในอุตสาหกรรมประมงของไต้หวัน ทำให้นายทุนสามารถกดขี่แรงงานได้ง่ายขึ้น ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาบทบาทของรัฐในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมงไต้หวันที่ก่อให้เกิดปัญหาการขูดรีดแรงงาน นำมาซึ่งปัญหาการค้าทาสสมัยใหม่

คำถามการวิจัย

รัฐกับนายทุนมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรในปัญหาการค้าทาสบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน ในสมัยรัฐบาลไต้หวัน ช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2021

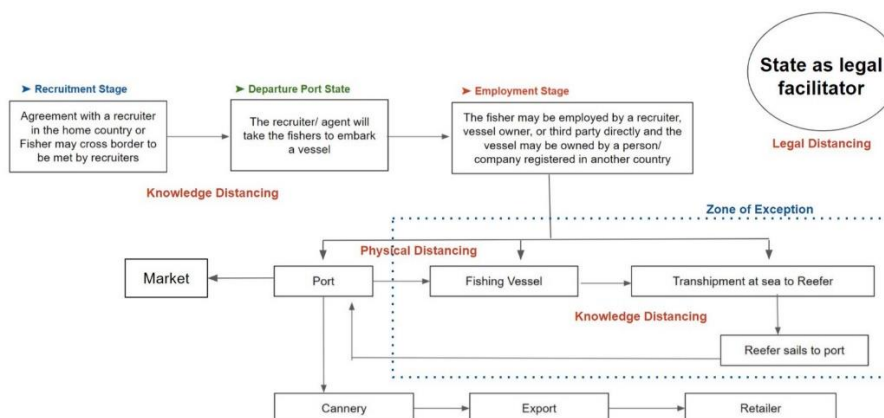
กรอบแนวคิดทฤษฎี

ห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) เป็นโครงข่ายในลักษณะข้ามชาติ เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดหาสินค้าและบริการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการไหลของข้อมูล กระบวนการ และทรัพยากรในทั่วโลก¹² โดยแรงงานจะมีบทบาทและหน้าที่ตามแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต ซึ่งท้ายที่สุดกลายเป็นสินค้าสำเร็จรูป¹³ อุตสาหกรรมประมงของไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของระบบห่วงโซ่อุปทานอาหารทะเลระดับโลกที่มีลักษณะซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายตัวแสดง

¹¹ Matthew Strong, "European Union Lifts Yellow Card for Illegal Fishing Due to Taiwan Reforms," Taiwan News, 2019, accessed 21 March, 2021, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3733548>

¹² Chartered Institute of Procurement and Supply, "Global Supply Chain," Chartered Institute of Procurement and Supply, accessed May 31, 2021, <https://www.cips.org/knowledge/procurement-topics-and-skills/supply-chain-management/global-supply-chains/>

¹³ Guido Starosta, "Global Commodity Chains and the Marxian Law of Value," *Antipode* 42, no. 2 (2010): 433-39.

รูปภาพที่ 1 แผนผังแสดงห่วงโซ่อุปทานโลกของอุตสาหกรรมประมงใต้หวัน¹⁴

จะเห็นได้จากรูปภาพที่ 1 ห่วงโซ่การผลิตข้างต้นนี้ ต้นทางของการผลิตเริ่มที่ขั้นตอนการจัดหาแรงงานเข้าสู่ห่วงโซ่โดยนายหน้าอาจจะอยู่ในประเทศเดียวกันหรือคนละประเทศกับแรงงานก็ได้ เช่นนี้ นับเป็นลักษณะของการทำงานข้ามชาติเพื่อพาแรงงานลงเรือประมง และได้รับการจ้างงานโดยเจ้าของเรือหรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรือประมงลำนั้น ๆ ซึ่งเป็นได้ทั้งตัวบุคคลหรือบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศอื่น ภายหลังจากการจ้างงาน การส่งตัวแรงงานจะแบ่งออกเป็น 3 กรณี กล่าวคือ (1) ส่งแรงงานไปที่ท่าเรือ (Port) ของรัฐใดรัฐหนึ่งเพื่อขึ้นเรือ หลังจากนั้นเรือจะแล่นออกไปนอกน่านน้ำที่สามารถหาสัตว์น้ำได้ (2) ส่งแรงงานไปยังเรือที่หาสัตว์น้ำนอกน่านน้ำโดยตรง (Fishing Vessel) โดยไม่ได้เข้ามาที่ฝั่งของรัฐ และ (3) ส่งแรงงานไปที่เรือขนถ่ายสัตว์น้ำ (Transshipment at Sea to Reefer) การส่งตัวแรงงานทั้ง 3 กรณีนี้สร้างความเสี่ยงที่แรงงานจะไม่ได้กลับเข้าฝั่ง ซึ่งส่วนนี้ผู้เขียนจะใช้แนวคิดเรื่องระยะทาง (Distance)¹⁵ อธิบายประกอบเพิ่มเติมในมิติการเคลื่อนย้ายภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง โดยจะแบ่งเป็น 3 กรณี ดังนี้

ในกรณีแรก ระยะทางในเชิงกายภาพ (Physical Distancing) เนื่องจากการหาสัตว์น้ำนอกน่านน้ำมีระยะทางไกล นายทุนส่วนมากต้องการที่จะลดต้นทุนในการเดินทางจึงไม่เดินเรือเข้าไปจับปลาในอาณาเขตประเทศที่ทำประมงได้ แต่จะใช้เรือขนถ่ายสัตว์น้ำไปยังเรือที่เรียกว่าเรือแม่ (Reefer Vessel)

¹⁴ แผนผังนี้ ผู้วิจัยนำมาเพียงบางประเด็นเพื่อให้สอดคล้องกับสารนิพนธ์ โดยผู้อ่านสามารถเข้าถึงแผนผังนี้ได้ที่ Sea Fishery Project, International Labour Organization CO for Indonesia and Timor Leste, "Transnational Nature of Working in Fishing," International Labour Organization, 2018, accessed 23 June, 2021, <https://seafisheriesproject.org/about-us/>.

¹⁵ Clapp, "Financialization, distance and global food politics," 797-801.

หรือเรือที่มีแต่สัตว์น้ำเท่านั้น โดยเรือแม่จะเป็นเรือที่กลับเข้าฝั่งเท่านั้น ซึ่งได้จากการขนถ่ายสัตว์น้ำระหว่างเรือประมงในกลางทะเล ในระหว่างเรือแม่กลับเข้าฝั่ง

แรงงานก็ยังคงทำประมงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งด้วยระยะทางทำให้การตรวจสอบเรือและแรงงานทำได้ยากขึ้น ในกรณีที่สอง ระยะทางในเชิงความรู้ (Knowledge Distancing) เกิดช่องว่างระหว่างความรู้ (Knowledge Gap) ระหว่างแรงงานและกลุ่มนายทุน แรงงานประมงจำนวนมากที่โดนชุดรีดบนเรือนั้นขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่รู้ว่าจะสามารถบังคับใช้กฎหมายในการแก้ปัญหา ทำให้ไม่สามารถหาทางออกจากกระบวนการค้าทาสนี้ได้ และนายทุนใช้ช่องว่างดังกล่าวนี้ในการกดขี่แรงงานเนื่องจากการกระทำที่ตัวแสดงอื่นไม่สามารถตรวจสอบได้ (Traceability) สอดคล้องกับระยะทางในเชิงกายภาพ (Physical Distancing) ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ภายหลังจากเรือแม่เข้าสู่ท่าเรือสินค้าจะถูกลำเลียงไปยัง 2 แหล่ง จุดหมายแรก คือ ตลาดท้องถิ่นในประเทศ เพื่อส่งต่อให้ผู้บริโภค และจุดหมายที่สอง คือ เข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตอาหารทะเลแปรรูป อาทิ ทุ่นกกระป๋อง ซึ่งในกรณีของไต้หวันนั้น จะนำส่งสินค้าไปที่ไทย ซึ่งเป็นประเทศผู้ผลิตแปรรูปอาหารทะเลรายใหญ่ ก่อนจะส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ และร้านค้าปลีกต่อไป¹⁶

นอกจากนี้กรณีสุดท้าย ระยะทางในเชิงกฎหมาย (Legal Distance)¹⁷ ซึ่งจะนำมาใช้ในการอธิบายบทบาทของรัฐในการช่วยอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มทุนภายในห่วงโซ่การผลิต ในมุมมองของรัฐเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal State) โดยการออกกฎหมายและข้อบังคับให้สอดคล้องกับผลประโยชน์พิเศษของตนอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁸ แต่ส่งผลเสียต่อแรงงานประมงข้ามชาติและก่อให้เกิดปัญหาการขูดรีดแรงงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้รัฐเสรีนิยมใหม่ยังใช้ประโยชน์จากข้อจำกัดในเชิงระยะทาง (Distance) ในการสนับสนุนกลุ่มทุนในการขูดรีดแรงงานประมงข้ามชาติภายในห่วงโซ่การผลิตผ่าน

¹⁶ Greenpeace, *Misery at sea* (Taiwan: Greenpeace East Asia, 2018), 14.

¹⁷ Fainshmidt Stav, Iii George, and Cangioni Carole., "Legal Distance, Cognitive Distance, and Conflict Resolution in International Business Intellectual Property Disputes," *Journal of International Management* (2013): 190-91.

¹⁸ นรุตม์ เจริญศรี เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, ภัควดี วีระภาสพงษ์, สุรัตน์ โหระชัยกุล และ อภิรักษ์ วรรณสาธ, *ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่* (กรุงเทพฯ: บริษัทสวนเงินมีมา จำกัด, 2555), 130.

พื้นที่ยกเว้น (Zone of Exception)¹⁹ กล่าวคือ การทำประมงนอกน่านน้ำนั้นเป็นพื้นที่ห่างไกลและขาดการควบคุมรวมทั้งตรวจสอบจากทุกภาคส่วนเพื่อกดขี่แรงงาน อีกทั้งใช้อำนาจรัฐผ่านกฎหมายสองระบบชั้นละเมิดสิทธิแรงงานโดยปราศจากกฎหมายมาควบคุม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ภายในห่วงโซ่อุปทานโลกนี้มีการดำเนินการผ่านตัวกลางในหลายประเทศก่อนสินค้าจะถึงมือผู้บริโภค และในแต่ละขั้นตอนนั้นยังพบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการขูดรีดแรงงานจากนายทุน²⁰ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อเป็นกรอบวิเคราะห์ถึงบทบาทของรัฐในการดำเนินการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นายทุนในกระบวนการผลิตสินค้า และการกระทำดังกล่าวของรัฐนั้นมีส่วนทำให้เกิดปัญหาการขูดรีดแรงงานประมง และนำมาซึ่งการคัดค้านรูปแบบใหม่ที่รัฐมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว

สมมติฐานการวิจัย

วิจัยนี้วิเคราะห์ถึงปัญหาการขูดรีดแรงงานบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน พบว่า รัฐไต้หวันมีบทบาทอย่างมากต่อการเกิดปัญหาการขูดรีดแรงงานประมงต่างชาติบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน ซึ่งถือเป็นรูปแบบการค้าทาสแบบใหม่ (Modern Slavery) ที่มีรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกในอุตสาหกรรมประมงซึ่งอยู่ในพื้นที่ยกเว้น (Zone of Exception) จากรัฐ โดยการกำหนดข้อบังคับทางกฎหมายซึ่งเอื้อประโยชน์ให้แก่นายทุนได้ใช้ช่องว่างของระยะทาง (Distance) ทั้งในแง่ ระยะทางเชิงกายภาพ (Physical Distancing) เพราะการทำประมงในน่านน้ำที่ห่างไกลส่งผลให้ขาดการตรวจสอบและระยะทางเชิงความรู้ (Knowledge Distancing) ที่ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างแรงงานซึ่งเป็นผลมาจากระยะทางเชิงกฎหมาย (Legal Distancing) มีการใช้กฎหมายแบบระบบสองชั้น ดังนั้นเมื่อมีการกดขี่แรงงานผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง จึงเกิดความเหลื่อมล้ำและขาดความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งต่างจากแรงงานประเภทอื่นที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

¹⁹ Gabriel Giorgi and Karen Pinkus, "Zones of Exception: Biopolitical Territories in the Neoliberal Era," *The Johns Hopkins University Press* 36 (2006): 99-101.

²⁰ Siddharth Kara, "Global Supply Chains: Blood and the Sea," in *Modern Slavery* (Columbia University Press, 2017), 242-43.

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สารนิพนธ์นี้มุ่งเน้นศึกษาปัญหาการขูดรีดแรงงาน ดังนั้นในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะแบ่งการอธิบายออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) รูปแบบและผลกระทบจากการขูดรีดแรงงาน (2) บทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-government Organizations - NGOs) และ (3) กลุ่มสหภาพยุโรปที่เปิดเผยประเด็นปัญหาการขูดรีดแรงงานประมงและกดดันให้รัฐแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและผลกระทบจากการขูดรีดแรงงาน มีข้อค้นพบว่า ปัญหาการใช้แรงงานบังคับในอุตสาหกรรมการทำประมงเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่พบมากในไต้หวัน มีการละเมิดสิทธิและการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมงเป็นจำนวนมาก อาทิ กรณีแรงงานชาวฟิลิปปินส์ที่ขึ้นเรือจากท่าเมืองเซบู (Cebu) ถูกทารุณกรรมบนเรืออย่างโหดร้ายจากไต้หวัน²¹ หรือกรณีของไต้หวัน มีการใช้ระบบสองชั้นที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างแรงงานด้วยกันเอง กล่าวคือ ชาวประมงไต้หวันส่วนใหญ่ทำประมงในน่านน้ำเศรษฐกิจพิเศษ (Exclusive Economic Zone - EEZ) ของไต้หวัน ในขณะที่ชาวประมงย้ายถิ่นทำประมงในน่านน้ำสากล ส่งผลให้คนกลุ่มนี้มีโอกาสถูกละเมิดสิทธิมากกว่าแรงงานสัญชาติไต้หวัน²² อีกทั้งมีปัญหาการใช้แรงงานบังคับเกิดขึ้นระหว่างการทำประมงนอกน่านน้ำมากกว่าทะเลชายฝั่ง เนื่องจากการออกเดินเรือนอกน่านน้ำของอุตสาหกรรมประมง จะใช้วิธีการขนถ่ายสัตว์น้ำกลางทะเลเพื่อที่เรือประมงไม่จำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังท่าเรือซึ่งจะใช้ระยะเวลานานและมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้นการตรวจสอบการขนส่งในทะเลจึงเป็นเรื่องยากเพราะเรือสามารถหลบหนีการตรวจสอบได้ง่าย²³

ปัญหาการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมงสร้างผลกระทบต่อทั้งตัวแรงงานและรัฐ ในด้านผลกระทบต่อแรงงานนั้น มีแรงงานบนเรือจำนวนมากต้องทำงานมากกว่า 14 ชั่วโมงต่อวัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อมของทะเล ปริมาณปลา รวมถึงเป้าหมายการจับปลาที่กำหนดโดย

²¹ Alastair Couper, Hance D. Smith, and Bruno Ciceri, *Fishers and Plunderers: Theft, Slavery and Violence at Sea* (London: Pluto Press, 2015), 21.

²² Minns John and Robert Tierney, "The Labour Movement in Taiwan," *Labour History* no.85 (2003): 117-19.

²³ Amanda Shaver and Sally Yozell, "Casting a Wider Net: The Security Implications of Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing," *Stimson Center* (2018): 16-17.

ผู้ประกอบการ ส่งผลให้แรงงานประมงจำนวนมากมีคุณภาพชีวิตขณะทำงานที่ต่ำ²⁴ ยิ่งไปกว่านั้น ปัญหาดังกล่าวนี้ยังไม่ได้รับความสนใจจากสังคมมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะ “แรงงานอพยพที่ป่วยหรือได้รับบาดเจ็บในระหว่างการทำประมงแต่กลับไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐ แรงงานอพยพจำนวนมาก จึงเลือกที่จะบำบัดรักษาด้วยตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การฉีดยาเข้าเส้นเลือด เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายจากการรักษา สิ่งนี้แรงงานอพยพกำลังเผชิญสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมของแรงงานที่อยู่ภายใต้ความกดดันและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม”²⁵

นอกจากนี้ การใช้แรงงานบังคับบนเรือประมงยังส่งผลกระทบต่อรัฐที่เกี่ยวข้องอีกด้วย มีงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่า การใช้แรงงานผิดกฎหมายถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและอาชญากรรมข้ามชาติ²⁶ ในแง่เศรษฐกิจ ผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกิจประมงผิดกฎหมายอยู่นอกเหนือการเข้าถึงและควบคุมของรัฐ กล่าวคือ เรือประมงต่างชาติจะไม่เดินเรือเข้าไปจับสัตว์น้ำในอาณาเขตประเทศที่จับได้ แต่จะใช้เรือขนถ่ายสัตว์น้ำและเรือแม่ (Reefer Vessels) เข้าไปจับแทนเพื่อเลี่ยงการเสียภาษีแก่ประเทศดังกล่าว²⁷ นอกจากนี้ ในแง่ภัยคุกคามต่อความมั่นคงในฐานะอาชญากรรมข้ามชาติ ดังเช่นกรณีของอินโดนีเซีย พบว่า มีการให้บริการที่ผิดกฎหมายในรูปแบบของการบังคับใช้แรงงาน การค้ามนุษย์ และการแทรกซึมของธุรกิจผิดกฎหมายอื่น ๆ อาทิ การลักลอบขนการฟอกเงินและการค้ายาเสพติด²⁸ รวมถึงการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ การปลอมแปลงเอกสารแรงงานเพื่อการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อรัฐและประชากร ช่องว่างทางกฎหมายของรัฐกลับกลายเป็นการอำนวยความสะดวกให้เกิดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย

²⁴ Chapsos and Hamilton, "Illegal Fishing and Fisheries Crime as a Transnational Organized Crime in Indonesia," 265-68.

²⁵ Shih-Chao Kang et al., "The Primary Care of Immigrant Workers and Their Associated Characteristics within A Taiwanese Fishing Community," *International Journal of Environmental Research and Public Health* (2019): 8.

²⁶ Shaver and Yozell, "Casting a Wider Net: The Security Implications of Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing," 8-9.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid, 16.

และการละเมิดสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ระดับทารุณกรรมจนถึงฆาตกรรม อีกทั้งการกระทำในลักษณะข้ามชาตินี้เป็นการเพิ่มโอกาสของการเกิดอาชญากรรมในวงกว้างขึ้น ทั้งภายในภูมิภาคและนอกภูมิภาค²⁹

ในขณะเดียวกัน ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐอย่างกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Government Organization – NGO) ยังมีบทบาทที่สำคัญในการเปิดเผยประเด็นปัญหาการทุจริตแรงงานบนเรือประมงและมีส่วนเร่งให้เกิดการแก้ไขปัญหาเช่นเดียวกัน อย่างในกรณีที่ภาคประชาสังคมได้มีการวางกรอบและวิธีการสื่อสารเพื่อชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของการละเมิดสิทธิแรงงานกับอุตสาหกรรมอาหารทะเล ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มนายทุนอุตสาหกรรม เห็นได้จากในกรณีที่มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice Foundation – EJF) ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลการละเมิดแรงงานอินโดนีเซียบนเรือประมงใต้หวัน ซึ่งเรือลำดังกล่าวเป็นของบริษัทอาหารทะเลที่มีห่วงโซ่อุปทานในหลายประเทศทำให้เกิดกระแส “การรณรงค์ Seafood, not Slavefood”³⁰ ซึ่งได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านอาหารทะเลในประเทศไทยอย่างบริษัทไทยยูเนียนที่ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายตามข้อเสนอจาก Greenpeace ซึ่งเป็นองค์กรสากลที่ทำงานกดดันให้กลุ่มผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานประมงในอุตสาหกรรมทูน่ากระป๋องเพื่อให้เกิดการทำประมงที่ยั่งยืน หรือในกรณีที่บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหารในประเทศไทย (Charoen Pokphand Food - CPF) ร่วมมือกับเครือข่ายส่งเสริมแรงงาน (The Labour Rights Promotion Network Foundation - LPN) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของไทยที่ทำงานกับคนงานหาปลาในระดับสากลเพื่อลดความเสี่ยงที่อาจถูกระบุว่าเป็นการขายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยแรงงานทาส³¹

บทบาทของกลุ่มสหภาพยุโรปก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมประมงมีการปรับปรุงปัญหาการใช้แรงงานบังคับ จะเห็นได้ว่าในกรณีของประเทศไทยที่ได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป (European Union - EU) ทำให้ภาครัฐต้องออกนโยบายเพื่อควบคุมและตรวจสอบกลุ่มอุตสาหกรรมประมง รวมถึงมีการนำระบบติดตามเรือประมง (Vessel Monitoring System – VMS) มาใช้เพื่อ

²⁹ Shaver and Yozell, "Casting a Wider Net: The Security Implications of Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing," 13-16.

³⁰ Peter Vandergeest and Melissa Marschke, "Modern Slavery and Freedom: Exploring Contradictions through Labour Scandals in the Thai Fisheries," *Antipode* 52, no. 1 (2019): 298-304.

³¹ *Ibid.*, 304-306.

ตรวจสอบการทำงานของเรือประมง³² ระบบดังกล่าวเป็นการควบคุมไม่ให้เรือประมงอยู่นอกน่านน้ำเกินระยะเวลาที่กำหนดซึ่งอาจก่อให้เกิดการใช้แรงงานบังคับบนเรือ นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจจับเรือประมงที่ทำประมงเกินขนาดด้วย เช่นเดียวกับกรณีของไต้หวัน ภายหลังจากได้รับใบเหลืองไต้หวันได้ปฏิรูปปรับปรุงกฎระเบียบและดำเนินการตรวจสอบเพื่อจัดการกับแรงงานบังคับบนเรือประมงไต้หวัน³³ อย่างไรก็ตาม รัฐอาจลดบทบาทในการดำเนินการควบคุมและตรวจสอบอุตสาหกรรมประมงลงและร่วมมือกับกลุ่มนายทุนเพื่อรักษาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและนายทุนในอุตสาหกรรมประมง ดังที่เคยปรากฏขึ้นในอดีตเมื่อครั้งรัฐบาลก๊กมินตั๋งได้เข้าควบคุมและแทรกแซงในอุตสาหกรรมประมงไต้หวันภายหลังสิ้นสุดสงครามเกาหลี³⁴ โดยมองว่าเป็นการรักษาความมั่นคงทางทะเล ในขณะที่อุตสาหกรรมประมงยังถือเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญของทหาร ทำให้หน่วยงานประมงและกลุ่มทุนถูกครอบงำโดยทหาร อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะเข้ามาแทรกแซงในกิจการของกลุ่มทุน แต่การแทรกแซงกลับเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนมากกว่าผลเสีย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการทำประมงในทะเลจีนใต้ในช่วงนั้นจำเป็นต้องมีเรือคอยคุ้มกันเพื่อป้องกันการโจมตี อีกทั้งบริษัทประมงต่างยอมรับว่ากองทัพถือเป็นตลาดที่สำคัญในช่วงที่เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ³⁵

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยที่สำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้มีสองประเด็น คือ เพื่อศึกษาปัญหาและรูปแบบการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน และเพื่อศึกษาถึงการดำเนินนโยบายรัฐที่ส่งผลต่อนายทุนและแรงงานประมงรัฐบาลไต้หวัน อิงเหวินระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2021

³² Vandergeest and Marschke, "Modern Slavery and Freedom: Exploring Contradictions through Labour Scandals in the Thai Fisheries," 300.

³³ Chao-Chin Huang, Shui-Kai Chang, and Shiahn-Wern Shyue, "Sustain or phase out: Transformation of Taiwan's management scheme on distant water tuna longline fisheries," *ELSEVIER* (2021): 6-7.

³⁴ Henry T. Chen, "The Taiwanese Fishing Industry and the Military-Political Complex," in *Taiwanese Distant-Water Fisheries in Southeast Asia, 1936-1977* (Liverpool University Press, 2009), 59.

³⁵ *Ibid*, 59-76.

ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกจำกัดขอบเขตในการศึกษา โดยเลือกศึกษาบทบาทของรัฐไต้หวันในปัญหาการขาดแรงงานบนเรือประมงสัญชาติไต้หวันในสมัยรัฐบาลไช่ อิงเหวิน ระหว่างปี ค.ศ. 2016 – 2021 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มีการปฏิรูปปรับปรุงนโยบายด้านอุตสาหกรรมประมง ภายหลังจากได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป (European Union – EU)

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัยจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในส่วนของวิธีการดำเนินวิธีวิจัย เป็นการวิจัยโดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้เอกสารจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ กฎหมายภายในประเทศไต้หวัน อาทิ พระราชบัญญัติการทำประมง พระราชบัญญัติการทำประมงนอกน่านน้ำ พระราชบัญญัติสมาคมชาวประมง พระราชบัญญัติแรงงานพื้นฐาน เป็นต้น กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ อนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization Convention) เป็นต้น กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ อาทิ ระเบียบข้อบังคับบริษัทอาหารทะเลต่าง ๆ ข้อบังคับของสหภาพยุโรป (EU Regulations) เป็นต้น รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อาทิ Taiwan and EU High-level Meeting on Combating IUU Fishing signals Law Enforcement Crucial to Removal of Yellow Card Status รวมถึงเอกสารราชการ แผนปฏิบัติการระดับชาติ (National Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate IUU Fishing) นอกจากนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ วารสาร ข่าวสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

โครงสร้างในการนำเสนอ

ในการนำเสนอเนื้อหา ผู้จัดทำได้กำหนดเค้าโครงการนำเสนอไว้เป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ

ส่วนที่ 2 กระบวนการผลิตอาหารทะเลโดยท่าสกลกลางทะเล

ส่วนนี้ให้ความสำคัญกับการอธิบายรูปแบบการค้าทาสแบบใหม่ในอุตสาหกรรมประมงของไต้หวัน โดยจะชี้ให้เห็นถึงห่วงโซ่การผลิตของบริษัทอาหารทะเลที่ใหญ่ที่สุดของไต้หวันที่มีเครือข่ายการผลิตเชื่อมโยงในหลายประเทศ ตั้งแต่กระบวนการจ้างงานแรงงานจนถึงการส่งออกสินค้าอาหารทะเล เพื่อแสดงให้เห็นถึงการใช้แรงงานบังคับภายในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่อุตสาหกรรมประมง

ส่วนที่ 3 การค้าทาสโดยรัฐในระบบสองชั้นของอุตสาหกรรมประมงไต้หวัน

วิเคราะห์บทบาทของรัฐในอุตสาหกรรมประมงของไต้หวัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการค้าทาสแบบใหม่ซึ่งมีรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่นายทุน ในการกำหนดข้อบังคับและกฎหมายซึ่งเอื้อประโยชน์ให้นายทุนได้ใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายแรงงานประมงในการกดขี่แรงงานผ่านกิจกรรมที่เกิดภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง

ส่วนที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอ

ส่วนที่ 2

กระบวนการผลิตอาหารทะเลโดยท่ากลางทะเล

“เรามองไม่เห็นพื้นดิน การทำงานของเราไม่ได้เข้าไปใกล้พื้นดิน เพราะไม่ได้รับอนุญาต”³⁶

“ฉันไม่เคยคิดเลยว่าจะได้กลับบ้าน เพราะเราทำประมงในทะเลหลวง เราเห็นแต่ผืนน้ำ
ทุกวัน และไม่แม้แต่จะได้ติดต่อกับครอบครัว พวกเราทำงานเหมือนทาส”³⁷

คำพูดของคนกลุ่มหนึ่งในแรงงานข้ามชาติชาวอินโดนีเซียที่ทำงานบนเรือประมงสัญชาติไต้หวันที่หวังจะได้ค่าตอบแทนจำนวนมากพอที่จะทำให้ตนและครอบครัวมีชีวิตที่สุขสบาย จึงได้เข้าสู่กระบวนการผลิตของห่วงโซ่อุตสาหกรรมประมงและออกเดินทางไปกับเรือประมงที่เคลื่อนไปตามน่านน้ำที่ไม่แม้แต่จะรู้จัก ไม่คุ้นเคยไม่สามารถจำแนกได้ว่าที่นี่คือที่ไหนเพราะทุกที่ที่เรือประมงแล่นผ่านไปล้วนมีสภาพคล้ายคลึงกัน นั่นคือ ผืนน้ำและผืนฟ้า ไม่มีแผ่นดินให้ก้าวเหยียบ ไม่แม้แต่จะได้เข้าไปใกล้ชายฝั่ง สภาพการทำงานที่ซ้ำซากเสมือนเป็นเครื่องจักรที่เปิดปิดเครื่องตามกลไกการสั่งงานของไต้ก๋ง³⁸ แม้ว่าเรือจะมีการเคลื่อนย้ายและกลับเข้าฝั่งเป็นครั้งคราว แต่กลับพบความเป็นจริงที่ว่าแรงงานไม่มีโอกาสได้กลับเข้าฝั่งไปพร้อมกับเรือ แต่ยังคงทำงานเหมือนท่ากลางทะเลอยู่บนเรือลำใดลำหนึ่งแทน ปัจจุบันไต้หวันเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่พบปัญหาการค้าทาสเช่นนี้

ไต้หวันเป็นประเทศที่มีลักษณะเป็นเกาะขนาดเล็กแต่มีชื่อเสียงด้านการทำประมงในระดับสากล นับเป็น 1 ใน 5 ประเทศที่สามารถจับสัตว์น้ำในน่านน้ำสากลได้มากที่สุดในโลก³⁹ “มีเรือประมง

³⁶ Environmental Justice Foundation, "Exploitation and Lawlessness: The Dark Side of Taiwan's Fishing Fleet," (Taiwan, 1 March 2019). <https://ejfoundation.org/films/exploitation-and-lawlessness-the-dark-side-of-taiwans-fishing-fleet>; Environmental Justice Foundation, "Exploitation and Lawlessness: The Dark Side of Taiwan's Fishing Fleet."; Environmental Justice Foundation, "Exploitation and Lawlessness: The Dark Side of Taiwan's Fishing Fleet."

³⁷ Cindy Sui, "Exploitation in Taiwan's \$2bn fishing industry," BBC News, 2014, accessed 4 July, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-27498048>.

³⁸ มาลี สิทธิเกรียงไกร, "ชีวิตระหว่างการเคลื่อนย้ายของลูกเรือประมง," *ชีวิตทางสังคมในการเคลื่อนย้าย Social Life on the Move* (2561): 223.

³⁹ Chapsos and Hamilton, "Illegal Fishing and Fisheries Crime as a Transnational Organized Crime in Indonesia," 257-58.

มากกว่า 2,000 ลำ และมีแรงงานประมงจำนวน 22,710 คน ในที่นี้เป็นแรงงานอินโดนีเซียถึง 12,991 คน⁴⁰ การผลิตในแต่ละปีเฉลี่ยประมาณ 765,000 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 44.6 พันล้านดอลลาร์ไต้หวัน⁴¹ ส่งผลให้การทำประมงเป็นอุตสาหกรรมหลักและสร้างรายได้ที่สำคัญของไต้หวัน อย่างไรก็ตาม แม้ “อุตสาหกรรมประมงไต้หวันจะสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศประมาณ 24.2 แสนล้านดอลลาร์ไต้หวัน”⁴² แม้ว่าภายใต้ห่วงโซ่การผลิตสินค้าจะได้สร้างมูลค่าความเจริญทางด้านเศรษฐกิจได้สูง แต่คุณภาพชีวิตแรงงานภายในห่วงโซ่ดังกล่าวกลับสวนทาง ปัญหาการกดขี่การใช้แรงงานเยี่ยงทาส โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติที่ทำประมงในเขตน่านน้ำสากล ซึ่งเป็นระยะทางที่ห่างไกลฝั่งทำให้ยากต่อการเข้าถึงและตรวจสอบ กลุ่มนายทุนจึงใช้ข้อจำกัดด้านระยะทางดังกล่าวเป็นช่องทางในการละเมิดสิทธิของแรงงานเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า

ภายใต้ห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมงของไต้หวัน ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนและเชื่อมโยงในหลายพื้นที่ ต้นทางของการผลิตเริ่มที่ขั้นตอนการจัดการแรงงานเข้าสู่ห่วงโซ่ โดยนายหน้าอาจจะอยู่ในประเทศเดียวกันหรือคนละประเทศกับแรงงานก็ได้ ซึ่งนายหน้าจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลอดระยะเวลาของสัญญาจ้างงานซึ่งอาจดำเนินต่อเนื่องเป็นเวลาหลายเดือนถึงหลายปี พวกเขาทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการกับค่าจ้างลูกเรือ การหักเงิน และปัญหาด้านการขนส่ง เป็นคนกลางในการเก็บข้อมูลส่วนตัวของแรงงาน ทำสัญญา และยังมีอำนาจเหนือชาวประมง⁴³ ในหลายกรณีที่นายหน้าหรือคนกลางใช้อำนาจในทางที่ผิดและทำร้ายชาวประมงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทเรื่องเงิน รวมถึงหนี้ของชาวประมงจากการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการงานที่ไม่สมควร รวมถึงการจ่ายเงินค่าจ้างล่าช้า หรือการหักเงินเดือนอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งนอกจากค่าธรรมเนียมการดำเนินการแล้ว แรงงานประมงข้ามชาติยังต้องจ่ายเงินประกัน

⁴⁰ Greenpeace, *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas*, 14.

⁴¹ Fisheries Agency, "Fisheries of the Republic of China (Taiwan) – Overview of the Fisheries," Fisheries Agency, Council of Agriculture, 2015, accessed 1 June, 2021, <https://www.fa.gov.tw/en/FisheriesoROC/content.aspx?id=2&chk=05d9ffd2-651d-4686-a2d1-a44413152366&param=pn%3d1>

⁴² The Bureau of Foreign Trade, "Value of ROC Exports and Imports by Product," The Bureau of Foreign Trade, MOEA, 2016, accessed 1 June, 2021, <https://cuswebo.trade.gov.tw/FSCE020F/FSCE020F>

⁴³ Mina Chiang, *Human Rights at Sea: Baseline Study On the Awareness and Application of Human Rights in Taiwan's Fishing* (Human Rights at Sea, 2019), 13.

ป้องกันการหลบหนีในช่วงแปดเดือนแรกของการจ้างงาน อาทิ “แรงงานจะต้องจ่ายเงินประกัน 800 ดอลลาร์สหรัฐให้แก่นายหน้าต่างประเทศโดยหักจากเงินเดือนของชาวประมงอพยพที่ประมาณ 100-150 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือนหลังจากหักค่าธรรมเนียม”⁴⁴ แม้ว่าการหักเงินประกันจะผิดกฎหมายภายใต้กฎหมายของไต้หวัน แต่ยังคงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติทั่วไปบนเรือเดินสมุทรที่อยู่นอกน่านน้ำบางกรณีนายหน้าอ้างว่าจะคืนเงินประกันให้แก่ลูกเรือเมื่อสิ้นสุดสัญญาสองปี แต่หากลูกเรือผิดสัญญา ก็จะไม่คืนเงินประกัน ในบางกรณีแรงงานต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดรวมทั้งตัวเครื่องบินเอง อีกทั้งมีกรณีที่แรงงานไม่ได้รับเงินประกันคืนแม้ว่าจะปฏิบัติตามสัญญาก็ตาม⁴⁵ “อย่างไรก็ดีไต้หวันยังคงเป็นจุดหมายปลายทางที่ดึงดูดแรงงานประมงข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียโดยเฉพาะแรงงานอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม”⁴⁶ แม้ว่าต้นทุนการเข้าสู่กระบวนการจ้างงานจะสูงและเป็นภาระหนักสำหรับแรงงานข้ามชาติที่ต้องการจะเข้ามาทำงานในอุตสาหกรรมประมงไต้หวันก็ตาม⁴⁷

กระบวนการจ้างงานถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกของวงจรการค้าทาสรูปแบบใหม่ การเข้าสู่กระบวนการจ้างงานสำหรับชาวประมงอพยพที่ต้องทำงานบนเรือประมงทางน้ำที่อยู่ห่างไกลของไต้หวันสามารถแบ่งออกเป็นสองกรณี⁴⁸ ได้แก่ ในกรณีแรก การจัดตำแหน่งอย่างเป็นทางการเป็นการจัดหางานระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล เช่น รัฐบาลอินโดนีเซียต่อรัฐบาลไต้หวัน โดยจัดหาแรงงานข้ามชาติผ่านหน่วยงานแห่งชาติเพื่อการจัดวางและคุ้มครองแรงงานชาวอินโดนีเซียบนเรือของไต้หวัน ดำเนินการเฉพาะในน่านน้ำไต้หวันเท่านั้น กระบวนการนี้ให้ความคุ้มครองที่ดีขึ้นสำหรับชาวประมง เนื่องจากมีการให้ใบรับรองถิ่นที่อยู่ของคนต่างด้าวแก่ชาวประมงข้ามชาติ ซึ่งรับประกันสิทธิของตนภายใต้กฎหมายของไต้หวัน⁴⁹ ดังนั้นความเสี่ยงต่อการแสวงหาประโยชน์และการละเมิดแรงงาน

⁴⁴ Greenpeace, *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas*, 25.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Sui, "Exploitation in Taiwan's \$2bn fishing industry."

⁴⁷ Scalabini Migration Center, *Out at Sea, Out at Sight: Filipino, Indonesian and Vietnamese Fishermen on Taiwanese Fishing Vessels* (Quezon City, Philippines: Scalabini Migration Center, 2020), 15-16.

⁴⁸ International Organization for Migration, *Report on Human Trafficking, Forced Labour and Fisheries Crime in the Indonesian Fishing Industry* (Indonesia: International Organization for Migration, 2016), 50-51.

⁴⁹ Greenpeace, *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas*, 24.

ในกรณีดังกล่าวนี้จึงพบได้น้อย อย่างไรก็ตามช่องว่างระยะทางในเชิงความรู้ (Knowledge Distancing)⁵⁰ ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างความรู้ (Knowledge Gap) เนื่องจากแรงงานส่วนมากขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการแรงงาน อีกทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก อาทิ ครอบครัวหรือเพื่อน และกลุ่มนายหน้า (Broker) รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติเสี่ยงต่อการเข้าสู่เส้นทางการจ้างงานแบบผิดกฎหมาย ซึ่งในกรณีนี้แรงงานข้ามชาติจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐภายใต้กฎหมายแรงงานขั้นพื้นฐาน ในกรณีที่สอง การจัดหางานผ่านหนังสือค้าประกัน ซึ่งเป็นการจัดหางานระหว่างบุคคลกับเอกชนหรือผ่านนายหน้า ทำให้ชะตากรรมของแรงงานประมงข้ามชาติต้องอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานเอกชนหรือบริษัทประมง⁵¹ แม้ว่าจะได้รับการคุ้มครองจากรัฐในระดับหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดซึ่งอยู่ภายใต้การใช้ระบบสองชั้นระหว่างแรงงาน ในกระบวนการจ้างงานนายหน้าหรือกลุ่มทุนอาจมีการใช้กลยุทธ์ที่ส่งผลเสียแก่แรงงาน อาทิ การปลอมแปลงเอกสารที่ระบุตัวตนของลูกเรือประมง⁵² เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจากภาครัฐที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้เรือส่วนใหญ่ที่มีคุณลักษณะเช่นนี้มักเป็นเรือที่ทำประมงนอกอาณาเขตน่านน้ำของไต้หวัน แรงงานประมงข้ามชาติที่ทำงานบนเรือเหล่านี้จึงมีโอกาสร้อยที่จะถูกเอารัดเอาเปรียบและโดนกดขี่ระหว่างการทำงานมากขึ้น⁵³

หลังจากการจ้างงาน แรงงานจะเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตผ่านช่องทางต่าง ๆ ในกรณีแรก แรงงานไปขึ้นเรือที่ท่าเรือ (Port) ของรัฐใดรัฐหนึ่ง ภายหลังจากนั้นเรือจะแล่นออกไปนอกล่านน้ำเพื่อหาสัตว์น้ำ กรณีที่สอง แรงงานจะถูกส่งไปยังเรือที่หาสัตว์น้ำกลางทะเลโดยตรง (Fishing Vessel) โดยไม่ได้เข้ามาที่ฝั่งของรัฐ และในกรณีสุดท้าย การส่งแรงงานตรงไปที่เรือขนถ่ายสัตว์น้ำ (Transshipment at Sea to Reefer) ชั่วคราวหลังจากนั้นจะถูกส่งไปยังเรือประมงลำใดลำหนึ่งที่ทำประมงกลางทะเล ทั้งนี้เรือประมงในเขตน่านน้ำสากลมักอยู่กลางทะเลนานหลายเดือนเพื่อลดต้นทุนเนื่องจากการเดินทางระยะทางที่ห่างไกล (Physical Distancing)⁵⁴ ย่อมมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นและไม่คุ้มค่า สัตว์น้ำที่จับได้จากเรือประมงจะถูกเก็บไว้ในห้องเย็น จากนั้นจะถ่ายโอนไปยังเรือขนส่งสินค้า

⁵⁰ Clapp, "Financialization, distance and global food politics," 800.

⁵¹ International Organization for Migration, *Report on Human Trafficking, Forced Labour and Fisheries Crime in the Indonesian Fishing Industry*, 50-51.

⁵² มาลี สิทธิเกรียงไกร, "ชีวิตระหว่างการเดินทางเคลื่อนย้ายของลูกเรือประมง," 221.

⁵³ Greenpeace, *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas*, 24.

⁵⁴ Clapp, "Financialization, distance and global food politics," 800-01.

แช่เย็น หรือเรือแม่ (Reefer Vessel) และส่งไปที่ท่าเรือเพื่อให้อุตสาหกรรมแปรรูปหรือตลาดต่อไป นอกจากนี้เรือแม่ยังใช้สำหรับขนส่งอาหารแก่แรงงานประมงขณะทำประมงอยู่นอกน่านน้ำและไม่ได้กลับเข้าฝั่ง วิธีนี้ทำให้เรือประมงสามารถอยู่ในทะเลได้นานขึ้นและสามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณเพิ่มขึ้น จึงเป็นสาเหตุของการทำประมงเกินขนาด (Overfishing) ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลให้อุตสาหกรรมประมงของไต้หวันได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป (European Union – EU) ในปี 2015 เกิดเศรษฐกิจการประมงจึงชะลอตัวลงเนื่องจากมีบริษัทการค้าระหว่างประเทศจำนวนหนึ่งยกเลิกการซื้ออาหารทะเลจากไต้หวัน⁵⁵ สร้างความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มอุตสาหกรรม ดังนั้นกลุ่มทุนของไต้หวันที่เข้ามาลงทุนในการทำประมงเชิงพาณิชย์ได้กดดันให้รัฐเร่งดำเนินการเพื่อยกเลิกการคว่ำบาตรของสหภาพยุโรป⁵⁶ ซึ่งหากไต้หวันไม่แก้ไขการทำประมงให้ดีขึ้น สหภาพยุโรปจะระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับโดยเรือสัญชาติไต้หวัน เนื่องจากไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated - IUU) นำมาซึ่งผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากนี้ภายในห่วงโซ่การผลิตในอุตสาหกรรมประมงไต้หวันนั้นให้ความสำคัญแก่มิติด้านเวลาเพื่อให้การเคลื่อนย้ายของสิ่งของและทุนดำเนินไปอย่างรวดเร็ว การลดต้นทุนค่าใช้จ่ายการเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็วนี้ได้บีบคั้นแรงงานจากลูกเรือประมง ทำให้ชีวิตแรงงานประมงเสมือนเป็นเครื่องจักรทำงานตลอดเวลา มีเสียงสะท้อนจากลูกเรือประมงข้ามชาติคนหนึ่งที่ได้กล่าวถึงชีวิตระหว่างทำงานบนเรือประมงสัญชาติไต้หวันว่า “เวลาทำงานบนเรือ พวกเราต้องเจอกับความรุนแรงและถูกทารุณกรรม ท่ามกลางทะเลที่มองไม่เห็นฝั่ง เหมือนมองไม่เห็นอนาคต”⁵⁷ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีการบังคับใช้แรงงานประมงข้ามชาติให้ทำงานล่วงเวลาติดต่อกันเป็นเวลานานจนแรงงานไม่ได้รับการพักผ่อนที่เพียงพอ ทำให้สภาพแวดล้อมระหว่างทำงานของแรงงานเป็นอันตราย⁵⁸ อีกทั้งยังอาจได้รับ

⁵⁵ Nick Aspinwall, "Taiwan Ordered to Address Forced Labor on Its Fishing Vessels," *The Diplomat*, 2021, accessed 19 July, 2021, <https://thediplomat.com/2021/05/taiwan-ordered-to-address-forced-labor-on-its-fishing-vessels/>.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Greenpeace, *Turn the Tide: Human Rights Abuses and Illegal Fishing in Thailand's Overseas Fishing Industry*, Greenpeace Southeast Asia (Bangkok: Greenpeace Southeast Asia, 2016), 24.

⁵⁸ Scalabini Migration Center, *Out at Sea, Out at Sight: Filipino, Indonesian and Vietnamese Fishermen on Taiwanese Fishing Vessels*, 11.

บาดเจ็บจากการทำงานของเครื่องจักร งานมิด หรือปัญหาเกี่ยวกับเชือก มีการสั่งห้ามไม่ให้แรงงาน ประมงใส่เสื้อชูชีพ โดยมักใช้วาทกรรมเกี่ยวกับเพศสภาพเพื่อขจัดความกังวลของแรงงานและภาษาที่ แสดงถึงการดูถูก มีการใช้อุปกรณ์ความปลอดภัยซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความอ่อนแอและความเป็นเพศหญิง⁵⁹ นอกจากนี้ พบว่าแรงงานประมงมักไม่ได้รับอนุญาตให้พักพื้นหากได้รับบาดเจ็บ แต่ต้องทำงาน⁶⁰ ที่ร้ายแรงกว่านั้น พบว่า มีผู้เสียชีวิตระหว่างการทำงาน เนื่องจากพลัดตกเรือ มีแรงงานหลายคนที่ยพยายามจะช่วยเหลือแต่ได้กังกลับสั่งไม่ให้ช่วยเหลือ และบังคับให้ทำงานต่อไป⁶¹ ยิ่งไปกว่านั้นสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้เพิ่มความเสี่ยงในการถูกละเมิด แก่แรงงานประมงข้ามชาติ ซึ่งทำงานในสภาพที่เอื้อต่อการแพร่กระจายของเชื้อและถูกจำกัดสิทธิการ รักษาหรือแม้แต่มาตรการป้องกัน⁶² กล่าวคือเมื่อแรงงานข้ามชาติเดินทางมาถึงท่าเรือได้ในวันด้วย เรือประมงอุตสาหกรรมซึ่งอาจเข้ามาเพื่อบำรุงรักษาหรือขนถ่ายสัตว์น้ำ จะต้องกักกันตัว 14 วัน บนเรือหรือโรงแรม โดยนายจ้างจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้ แต่เพื่อลดภาระดังกล่าว นายจ้างจึงพยายามหลีกเลี่ยงการเดินทางกลับเข้าท่าเรือ⁶³ นอกจากนี้มีข้อจำกัดเรื่องระยะทางในเรื่อง การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน ซึ่งไม่สามารถเดินทางกลับบ้านได้เนื่องจากมีการปิดพรมแดน ทำให้แรงงานข้ามชาติติดอยู่บนเรือในทะเลหรือท่าเรือ จะเห็นได้ว่าแรงงานประมงข้ามชาติต้องทำงาน อย่างหนักเพื่อสร้างความมั่งคั่งมหาศาลให้กับนายทุน ต้องต่อสู้ดิ้นรนภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ขาดอิสระ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบทุนนิยม⁶⁴

โดยสรุปแล้ว ภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมงในไต้หวันนั้นมีการเคลื่อนย้าย ตลอดกระบวนการ ทั้งยังให้ความสำคัญแก่มิติด้านเวลาเพื่อให้การเคลื่อนย้ายของสัตว์น้ำและสินค้า

⁵⁹ Andi Kao, "Migrant Fishermen Abuses Continue to be Covered Up Through Collaboration of Taiwanese State and Capital," *New Bloom*, 2019, accessed 20 July, 2021, <https://newbloommag.net/2019/10/11/migrant-fishing-tour/>.

⁶⁰ Scalabini Migration Center, *Out at Sea, Out at Sight: Filipino, Indonesian and Vietnamese Fishermen on Taiwanese Fishing Vessels*, 10.

⁶¹ *Ibid*, 9.

⁶² Melissa Marschke et al., "COVID-19, instability and migrant fish workers in Asia," *Maritime Studies* (2020): 93.

⁶³ *Ibid*.

⁶⁴ Kao, "Migrant Fishermen Abuses Continue to be Covered Up Through Collaboration of Taiwanese State and Capital."

ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว โดยการใช้วิธีขนถ่ายสัตว์น้ำกลางทะเล เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นับเป็นสาเหตุของการกดขี่แรงงาน อีกทั้งการทำงานในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยทั้งปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ รวมทั้งการกดขี่โดยใต้ก่งเรือ⁶⁵ แต่ปราศจากการเข้ามาตรวจสอบจากรัฐระหว่างทำกิจกรรมประมง ทำให้แรงงานประมงข้ามชาติถูกทำร้ายและกดขี่อย่างต่อเนื่อง ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้อุตสาหกรรมประมงเชิงพาณิชย์ของไต้หวันได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป จึงต้องเร่งแก้ไขปัญหาและให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated - IUU) เพื่อป้องกันความเสียหายในทางเศรษฐกิจที่อาจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ในส่วนต่อไปถึงบทบาทรัฐไต้หวัน สมัยรัฐบาลไชอิงเหวิน ถึงการแก้ไขปัญหาประมงหลังจากได้รับคำเตือนใบเหลืองจากสหภาพยุโรป ซึ่งการปฏิรูปปรับปรุงกฎระเบียบนี้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือช่วยอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มทุนภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมงไต้หวันภายใต้ข้อจำกัดเรื่องระยะทาง ซึ่งส่งผลให้นายทุนสามารถละเมิดสิทธิและกดขี่แรงงานได้ง่ายขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶⁵ Greenpeace, *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas*, 20.

ส่วนที่ 3

การค้าทาสโดยรัฐในระบบสองชั้นของอุตสาหกรรมประมงไต้หวัน

“ฉันไม่ได้รับเงินเดือนมาเจ็ดเดือนแล้ว ฉันรู้สึกอายที่จะโทรไปหาที่บ้าน เจ็ดเดือนที่ผ่านมาฉันไม่ได้ส่งเงินให้ครอบครัวสำหรับค่าเล่าเรียนของลูก ๆ หรือค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน มันทำให้ฉันรู้สึกสิ้นหวังทุกครั้งที่ครอบครัวร้องให้และถามฉันว่าจะส่งเงินให้พวกเขาเมื่อไหร่ ฉันพยายามขอความช่วยเหลือจากสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจของชาวอินโดนีเซียประจำกรุงไทเป แต่พวกเขาไม่สามารถช่วยอะไรฉันได้เลย เพราะฉันได้รับการว่าจ้างจากต่างประเทศ”⁶⁶

ในส่วนก่อนหน้านี้ได้มีการพูดถึงการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มนายทุนผ่านการกดขี่และเอาเปรียบแรงงานข้ามชาติภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง แรงงานประมงจำนวนมากถูกกดขี่และใช้แรงงานทาสกลางทะเลท่ามกลางอันตรายและไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ คำกล่าวของหนึ่งในแรงงานประมงข้ามชาติที่ทำประมงบนเรือไต้หวันข้างต้น เป็นหนึ่งตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายเพื่อคุ้มครองแรงงานภายในรัฐนั้นล้มเหลว ไม่สามารถช่วยเหลือแรงงานที่โดนกดขี่ได้ ซึ่งทำให้แรงงานประมงข้ามชาติตกอยู่ภายใต้อำนาจของนายทุน

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ไม่เพียงแต่นายทุนเท่านั้นที่ขูดรีดแรงงาน ตัวแสดงอย่างรัฐก็มีบทบาทอย่างมากต่อการเกิดปัญหาการขูดรีดแรงงานประมงต่างชาติบนเรือประมงสัญชาติไต้หวัน ซึ่งจะเห็นได้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพราะมีช่องว่างระยะทางเชิงกฎหมาย (Legal Distancing)⁶⁷ ภายใต้กฎหมายคนละชุด หลังได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป (European Union – EU) ที่ผ่านมารัฐบาลไต้หวันมีการปฏิรูปปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อจัดการปัญหาการใช้แรงงานบังคับภายหลัง⁶⁸ และได้รับการปลดในเวลาต่อมา เนื่องจากมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ

---

⁶⁶ Greenpeace, *Made in Taiwan: Government Failure and Illegal, Abusive and Criminal Fisheries*, Greenpeace East Asia (Taiwan: Greenpeace East Asia, 2016), 23.

⁶⁷ Stav, George, and Carole., "Legal Distance, Cognitive Distance, and Conflict Resolution in International Business Intellectual Property Disputes," 190-91.

⁶⁸ Strong, "European Union Lifts Yellow Card for Illegal Fishing Due to Taiwan Reforms."

การทำประมงนอกน่านน้ำ (Act for Distant Fisheries)⁶⁹ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ยังกำหนดบทลงโทษที่สูงขึ้นสำหรับการทำกิจกรรมประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated - IUU) และกำหนดให้ผู้ประกอบการเรือที่ต้องการจ้างแรงงานข้ามชาติในต่างประเทศใช้เงื่อนไขสัญญามาตรฐานและต้องได้รับอนุญาตจากทางการไต้หวัน นอกจากนี้ กฎหมายเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ไต้หวันปรับปรุงชุดข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรือประมงที่ครอบคลุมมากขึ้น รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการรวบรวมและจัดการข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของเรือประมง⁷⁰ และการนำระบบติดตามเรือประมง (Vessel Monitoring System – VMS) มาใช้เพื่อตรวจสอบการเข้าออกและทำงานของเรือประมง⁷¹ อีกทั้งการนำสมุดบันทึกอิเล็กทรอนิกส์ (eLogbooks) มาใช้ในการตรวจจับการทำประมงนอกน่านน้ำในแต่ละวัน⁷²

อย่างไรก็ตาม ผลปรากฏว่านโยบายปฏิรูปดังกล่าวยังขาดการบังคับใช้จริงจัง อีกทั้งกฎหมายภายในยังสร้างระยะทางเชิงกฎหมาย (Legal Distancing)⁷³ ที่ส่งผลให้ปัญหาการค้าทาสไม่ได้รับการแก้ไข กล่าวคือ มีการใช้ระบบสองชั้นที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างแรงงานด้วยกันเอง⁷⁴ โดยแรงงานข้ามชาติที่ทำงานบนเรือประมงจะอยู่ภายใต้ “ระเบียบว่าด้วยการอนุญาตและการจัดการจ้างงานลูกเรือต่างชาติ (Regulations on the Authorization and Management of Overseas Employment of Foreign Crew Members) ซึ่งประกาศใช้เมื่อปี 2017 และบริหารงานโดยสำนักงานประมงแห่งไต้หวัน (Taiwan Fisheries Agency - TFA)”⁷⁵ ในทางตรงกันข้าม

⁶⁹ John and Tierney, "The Labour Movement in Taiwan," 117-19.

⁷⁰ Trevor Sutton and Avery Siciliano, *Making Reform a Priority for Taiwan's Fishing Fleet* (Washington: Center for American Progress, 2018), 6.

⁷¹ Fisheries Agency, "Act for Distant Water Fisheries," Fisheries Agency, Council of Agriculture, 2016, accessed 5 July, 2021, <https://www.fa.gov.tw/en/LegalsActs/content.aspx?id=5&chk=ba23e604-1d7f-40fd-8a8b-8d125f16001d&param=pn%3d1>.

⁷² Ibid.

⁷³ Stav, George, and Carole., "Legal Distance, Cognitive Distance, and Conflict Resolution in International Business Intellectual Property Disputes," 190-91.

⁷⁴ John and Tierney, "The Labour Movement in Taiwan," 117-19.

⁷⁵ Fisheries Agency, "Regulations on the Authorization and Management of Overseas Employment of Foreign Crew Members," Fisheries Agency, 2019, accessed 1 July, 2021,

ชาวประมงสัญชาติไต้หวันทำงานบนเรือประมงจะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงาน (Labour Standard Act) ที่ประกาศโดยกระทรวงแรงงาน (Ministry of Labour)⁷⁶ กฎหมายทั้งสองฉบับนี้กำหนดมาตรฐานแรงงานที่แตกต่างกัน รวมถึงเรื่องค่าจ้าง ซึ่งชาวประมงไต้หวันและแรงงานข้ามชาติในทุกสายอาชีพจะได้รับค่าจ้างขั้นต่ำที่ 770 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือนตามพระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงานกำหนดไว้⁷⁷ ในขณะที่ค่าแรงขั้นต่ำสำหรับชาวประมงภายใต้โครงการการจ้างงานต่างประเทศของสำนักงานประมงไต้หวันกำหนดไว้ที่ 450 ดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน ซึ่งเป็นข้อยกเว้นเพียงข้อเดียวที่แตกต่างจากแรงงานในอุตสาหกรรมทั้งหมด⁷⁸ ทำให้ชาวประมงต่างชาติต้องสูญเสียรายได้ประมาณ 3,480 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี⁷⁹ อีกทั้งแรงงานประมงข้ามชาติยังประสบปัญหาด้านสิทธิในการเข้ารับการรักษาพยาบาลทั้งขณะทำงานบนเรือและในท่าเรือ จากอุบัติเหตุระหว่างการทำงานหรือการขาดสุขอนามัยที่ดี แรงงานจำนวนมากเลือกที่จะไม่เข้ารับการรักษาเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าบริการ เนื่องจากไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงานของไต้หวัน⁸⁰

นอกจากกรณีค่าจ้างและสวัสดิการแล้ว ยังมีความแตกต่างด้านการทำงาน กล่าวคือ แรงงานไต้หวันส่วนใหญ่จะทำประมงในเขตน่านน้ำเศรษฐกิจพิเศษ (Exclusive Economic Zone - EEZ) ของไต้หวันเท่านั้น ซึ่งต่างจากแรงงานข้ามชาติซึ่งจะทำประมงในน่านน้ำสากล ส่งผลให้คนกลุ่มนี้อ่อนไหวต่อการถูกละเมิดสิทธิ และการใช้แรงงานบังคับ เพราะเหตุเกิดขึ้นในระหว่างการทำประมงนอกน่านน้ำ อีกทั้งการเดินเรือในเขตน่านน้ำสากลของกลุ่มอุตสาหกรรมประมงจะใช้วิธีการขนถ่าย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<https://www.fa.gov.tw/en/LegalsRegulation/content.aspx?id=31&chk=1ab5d1ef-2c1f-4df7-92db-6db044616ec9&param=pn%3d2>.

⁷⁶ Laws and Regulations Database of The Republic of China, "Labor Standards Act," Ministry of Justice, 2020, accessed 15 Ma, 2021,

<https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=N0030001>.

⁷⁷ Chiang, *Human Rights at Sea: Baseline Study On the Awareness and Application of Human Rights in Taiwan's Fishing*, 12.

⁷⁸ Fisheries Agency, "Regulations on the Authorization and Management of Overseas Employment of Foreign Crew Members."

⁷⁹ Greenpeace, *Choppy Waters: Forced Labour and Illegal Fishing in Taiwan's Distant Water Fisheries* (Taiwan: Greenpeace East Asia, 2020), 5.

⁸⁰ Chiang, *Human Rights at Sea: Baseline Study On the Awareness and Application of Human Rights in Taiwan's Fishing*, 10.

สัตว์กลางทะเลเพื่อที่เรือประมงไม่จำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังท่าเรือซึ่งจะใช้เวลานานและมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ทำให้แรงงานข้ามชาติต้องทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน นอกจากนี้ระเบียบของสำนักงานประมงไต้หวันได้กำหนดระยะเวลาพักของแรงงานข้ามชาติเพียง 10 ชั่วโมงต่อวัน นั้นหมายความว่าแรงงานข้ามชาติทำงานจะต้องทำงานมากถึง 14 ชั่วโมง ในขณะที่แรงงานประมงไต้หวันทำงานได้ถึง 8 ชั่วโมงต่อวันเท่านั้นตามพระราชบัญญัติมาตรฐานแรงงาน⁸¹

จะเห็นได้ว่า การจัดการแรงงานในกลุ่มอุตสาหกรรมประมงเป็นเพียงข้อยกเว้นเดียวในบรรดาหน่วยงานของรัฐบาลไต้หวันที่มีการแบ่งใช้ระบบสองชั้นแบ่งแยกระหว่างแรงงานประมงสัญชาติไต้หวันกับแรงงานประมงข้ามชาติ ในขณะที่แรงงานในประเภทอื่นได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายแรงงาน⁸² แต่แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในอุตสาหกรรมประมงนี้กลับถูกละเมิดสิทธิเป็นจำนวนมาก และรัฐยังไม่มีมีการปรับแก้ระบบความเหลื่อมล้ำดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ารัฐแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal State) จะผลิตกรอบทางกฎหมายและการกำกับดูแลที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มผลประโยชน์บางกลุ่ม⁸³ ดังที่กล่าวไปแล้วว่าอุตสาหกรรมประมงเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจแก่มหาศาลแก่ประเทศ ดังนั้นรัฐจึงได้พยายามสร้างพื้นที่ซึ่งเป็นสภาวะยกเว้น (Zone of Exception)⁸⁴ หรือในที่นี้หมายถึงบริเวณนอกน่านน้ำที่มีการทำประมงที่เอื้อให้รัฐสามารถละเมิดสิทธิแรงงานได้โดยการออกกฎหมายส่งแรงงานประมงข้ามชาติไปทำงานนอกน่านน้ำและกฎหมายดังกล่าวคุ้มครองแรงงานประมงข้ามชาติก็ไม่ครอบคลุมเท่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานทั่วไป สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐอาศัยช่องว่างระยะทางเชิงกฎหมาย (Legal Distancing) ผ่านการใช้กฎหมายสองระบบชั้นก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานทั้งต่อแรงงานประมงด้วยตนเองและต่อแรงงานประเภทอื่น ๆ แรงงานข้ามชาติจึงต้องประสบปัญหาการขูดรีดตั้งแต่กระบวนการจ้างงานตลอดจนการทำงานภายในห่วงโซ่การผลิต ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ การทำงาน ค่าจ้างและสวัสดิการ รวมทั้งการมีชีวิต⁸⁵

⁸¹ Greenpeace, *Choppy Waters: Forced Labour and Illegal Fishing in Taiwan's Distant Water Fisheries*, 5.

⁸² Chiang, *Human Rights at Sea: Baseline Study On the Awareness and Application of Human Rights in Taiwan's Fishing*, 10.

⁸³ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่, 130.

⁸⁴ Giorgi and Pinkus, "Zones of Exception: Biopolitical Territories in the Neoliberal Era," 99-101.

⁸⁵ Greenpeace, *Made in Taiwan: Government Failure and Illegal, Abusive and Criminal Fisheries*, 22.

กล่าวได้ว่าปัจจัยภายในรัฐที่ทำให้เกิดการขูดรีดแรงงานบนเรือประมงได้หวั่นมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับเงื่อนไขข้อจำกัดเรื่องระยะทาง (Distance) ที่ว่า (1) ช่องโหว่ทางกฎหมายในระบบสองชั้นส่งผลประโยชน์ให้กลุ่มทุนอุตสาหกรรมได้ใช้ข้อจำกัดเรื่องระยะทางในการกดขี่แรงงานผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะ ในช่วงระยะแรกเป็นขั้นตอนของกระบวนการจ้างงาน ปัญหาเรื่องระยะทางในเชิงความรู้ (Knowledge Distancing) ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างความรู้ (Knowledge Gap) ระหว่างรัฐและแรงงาน ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่ทราบถึงความแตกต่างของกฎหมายแรงงานแบบระบบสองชั้น เมื่อเกิดปัญหาการจ้างงานแบบผิดกฎหมาย อาทิ การปลอมแปลงเอกสารเอกสารที่ระบุตัวตนของลูกเรือประมง⁸⁶ แรงงานจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานเหมือนแรงงานประเภทอื่น เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานประมงกับแรงงานในภาคอื่น ๆ

ปัญหาต่อมาในช่วงระยะสองหรือช่วงกระบวนการเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำ นับเป็นปัญหาเรื่องระยะทางในเชิงกายภาพ (Physical Distancing) เนื่องจากการทำประมงนอกน่านน้ำมีระยะทางไกลนั้นเรือประมงต้องออกจากฝั่งและอยู่ในทะเลเป็นเวลานานขึ้น อันเนื่องมาจากปัจจุบันมีการจับสัตว์น้ำมากเกินไปขนาด การหาสัตว์น้ำยากขึ้น ทำให้ต้องทำประมงในพื้นที่ห่างไกลจากเดิมเพื่อให้ได้ปริมาณสัตว์น้ำที่เพียงพอต่อการผลิต ไม่นับว่าเรือประมงส่วนใหญ่เป็นเรือประมงผิดกฎหมาย การไม่เข้าเทียบฝั่งเพื่อหลบเลี่ยงค่าธรรมเนียม⁸⁷ การเดินทางระยะยาวก่อปรักกับทรัพยากรที่หายากทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ดังนั้น กลุ่มนายทุนจึงทำทุกวิถีเพื่อลดต้นทุนรวมถึงลดค่าจ้างการขนส่งเพื่อรักษาผลกำไร อาทิ มีการขนถ่ายสัตว์น้ำระหว่างเรือประมงในกลางทะเล⁸⁸ เพื่อลดเวลาการเดินทางกลับเข้าฝั่งและเพิ่มเวลาการทำประมงได้ยาวนานมากขึ้น แรงงานจึงต้องทำประมงกลางทะเลนานขึ้น นอกจากนี้ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา การเข้าเทียบฝั่งเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กลุ่มทุนเนื่องจากมีมาตรการกักกันตัว 14 วันซึ่งกำหนดให้แรงงานที่เข้าฝั่งจะต้องกักตัวที่โรงแรมหรือท่าเรือ โดยมีนายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย⁸⁹ แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะได้กลับเข้าฝั่งแต่แรงงานอาจไม่

⁸⁶ มาลี สิทธิเกรียงไกร, "ชีวิตระหว่างการเคลื่อนย้ายของลูกเรือประมง," 221-28.

⁸⁷ อ่างอิงแล้ว, 229.

⁸⁸ Greenpeace, *Supply Chained: Human rights abuses in the global tuna industry*, 2-3.

⁸⁹ Kao, "Migrant Fishermen Abuses Continue to be Covered Up Through Collaboration of Taiwanese State and Capital."

สามารถเข้าถึงหน้ากาทกอนามัยหรือการรักษาพยาบาลเนื่องจากไม่มีประกันสุขภาพแม้ว่าจะมีข้อบังคับด้านแรงงานปี 2017 สำหรับเรือประมงระยะไกลที่ขึ้นทะเบียนซึ่งกำหนดให้นายจ้างต้องซื้อประกันสุขภาพให้แรงงาน⁹⁰ แต่กลับพบว่าเรือประมงนอกน่านน้ำส่วนใหญ่เป็นเรือประมงผิดกฎหมาย ประกอบกับกฎหมายแรงงานไม่ครอบคลุมแรงงานประมงข้ามชาติส่งผลให้แรงงานไม่ได้รับการคุ้มครองตามสิทธิขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้รัฐบาลไต้หวันไม่อนุญาตให้แรงงานประมงข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่เข้ารับการรักษาโควิดแม้ว่าจะกลายเป็นผู้ติดเชื้อรายหนึ่งของไต้หวัน⁹¹ ซึ่งแรงงานประมงข้ามชาติย่อมไม่ได้รับเอกสารการรับรองถิ่นที่อยู่เนื่องจากทำประมงในน่านน้ำห่างไกล ไม่ถือว่าเป็นการทำงานในไต้หวัน⁹² (2) รัฐบาลมาตรการการรายงานส่งผลให้ตรวจสอบ อีกทั้งขาดประสิทธิภาพของมาตรการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability)⁹³ ของการทำประมงในน่านน้ำที่ห่างไกล ทำให้เกิดช่องว่างด้านกฎระเบียบและการกำกับดูแลที่ไม่เพียงพอจากหน่วยงานหรือรัฐบาล การตรวจสอบการขนส่งในทะเลจึงเป็นเรื่องยากเพราะเรือสามารถหลบหนีการตรวจสอบได้ง่าย⁹⁴ รวมทั้งการลดอุปสรรคด้านระยะทางโดยการลดจำนวนการเข้าออกเรือทำให้มีเรือที่เข้ามาทำการประมงเพิ่มขึ้นนำไปสู่ปัญหาการทุจริตแรงงานที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้การละเมิดอาจเพิ่มขึ้นจากการตรวจสอบที่ลดลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา เนื่องจากหน่วยงานจัดการการทำประมงละเว้นข้อกำหนดเกี่ยวกับผู้สังเกตการณ์บนเรือที่ต้องติดตามการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการทำประมงนอกน่านน้ำ⁹⁵ เพราะผู้สังเกตการณ์เองก็เป็นแรงงานที่มีความเสี่ยงสูง ไม่เพียงแต่การติดเชื้อที่อาจเกิดขึ้น แต่ยังรวมถึงการล่องละเมิดและการฆาตกรรม⁹⁶

แม้ว่าในปัจจุบัน รัฐบาลไต้หวันมีการปฏิรูปแก้ไขปัญหภายในอุตสาหกรรมประมงจนได้รับการปลดใบเหลืองจากสหภาพยุโรปในปี 2019 แต่ยังได้รับคำวิจารณ์ต่อการทำงานของรัฐบาล

⁹⁰ Kao, "Migrant Fishermen Abuses Continue to be Covered Up Through Collaboration of Taiwanese State and Capital."

⁹¹ Aspinwall, "Taiwan Ordered to Address Forced Labor on Its Fishing Vessels."

⁹² Ibid.

⁹³ Goulding, *Manual on Traceability Systems for Fish and Fishery Products*, 16-17.

⁹⁴ Shaver and Yozell, "Casting a Wider Net: The Security Implications of Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing," 16-17.

⁹⁵ Fisheries Agency, "Act for Distant Water Fisheries."

⁹⁶ Kao, "Migrant Fishermen Abuses Continue to be Covered Up Through Collaboration of Taiwanese State and Capital."

จากประชาชนและนานาชาติ⁹⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาซึ่งได้เพิ่มได้หวนในรายการสินค้าอาหารทะเลที่ผลิตโดยการใช้แรงงานบังคับ⁹⁸ การกระทำดังกล่าวได้สร้างแรงกดดันให้กับรัฐบาลเนื่องจากการมีป้ายแรงงานบังคับถือเป็นเครื่องหมายอันตรายต่อผู้ค้าและกลุ่มทุนอุตสาหกรรมอาหารทะเลของไต้หวัน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลสหรัฐฯ ในการชะลอการนำเข้า แม้ว่ารัฐบาลไต้หวันจะให้การรับรองถึงการปฏิรูปแรงงานและปรับปรุงสภาพการทำงานของแรงงานประมงข้ามชาติ แต่ยังคงขาดความชัดเจนในเรื่องระยะเวลา มาตรการแก้ไขและผลการบังคับใช้จริงจัง⁹⁹

โดยสรุปแล้วรัฐไต้หวันมีบทบาทอย่างมากต่อการเกิดปัญหาการขูดรีดแรงงานประมงต่างชาติบนเรือประมงสัญชาติไต้หวันผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่การผลิต ถือเป็นรูปแบบการค้าทาสแบบใหม่ (Modern Slavery) ซึ่งมีรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยการกำหนดกฎหมายที่แตกต่างกันระหว่างแรงงานประมง ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้น แม้ว่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่ก็ยังขาดการบังคับใช้ที่เข้มงวด อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกแก่นายทุนภายใต้ข้อจำกัดเชิงระยะทางทั้งเรื่องความห่างไกลในการทำกิจกรรมประมงและความแตกต่างเชิงความรู้ของแรงงาน ส่งผลให้กระบวนการเคลื่อนย้ายสัตว์น้ำภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่ง เนื่องจากอยู่ในน่านน้ำที่ห่างไกลการตรวจสอบและการเข้าถึงของหน่วยงานรัฐซึ่งส่งผลโดยตรงต่อปัญหาการค้าทาสกลางทะเลในไต้หวัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹⁷ Aspinwall, "Taiwan Ordered to Address Forced Labor on Its Fishing Vessels."

⁹⁸ Department of Labor, *2020 List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor* (United States of America: Department of Labor, 2020), 24.

⁹⁹ Aspinwall, "Taiwan Ordered to Address Forced Labor on Its Fishing Vessels."

ส่วนที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอของงานวิจัย

ทาสกลางทะเลในอุตสาหกรรมประมงใต้หวันเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการค้าทาสแบบใหม่ (Modern Slavery) ที่รูปแบบไม่ใช่เฉพาะการกดขี่ขูดรีดโดยนายทุนเท่านั้น แต่ตัวแสดงอื่น อาทิ รัฐก็มีส่วนสำคัญในการค้าทาสเช่นกัน ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า รัฐใต้หวันในรูปแบบรัฐเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal State) มีบทบาทอย่างมากต่อการเกิดปัญหาการขูดรีดแรงงานประมงต่างชาตินบนเรือประมงสัญชาติใต้หวัน ซึ่งมักให้ความสำคัญกับกลุ่มทุน และเพิกเฉยต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่นายทุนโดยการกำหนดข้อบังคับทางกฎหมายสองระบบที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของสิทธิระหว่างแรงงาน ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวได้เอื้อประโยชน์ให้นายทุนโดยการใช้องค์ว่างด้านระยะทาง (Distance)¹⁰⁰ ทั้งในด้านเชิงกายภาพ (Physical) เชิงความรู้ (Knowledge) และเชิงกฎหมาย (Legal)¹⁰¹ ซึ่งแม้ว่ายุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันพยายามที่จะลดช่องว่างเชิงระยะทางเพื่อเชื่อมต่อกันเข้าด้วยกัน แต่อย่างไรก็ตามท่ามกลางความเข้าใจดังกล่าวนี้ ระยะทาง (Distance) ยังมีส่วนสำคัญซึ่งส่งผลต่อการเกิดปัญหาการกดขี่แรงงานผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมง

โดยช่องว่างเรื่องระยะทางประเด็นแรก ระยะทางในเชิงความรู้ (Knowledge Distancing) ก็เป็นส่วนสำคัญที่ชี้ให้เห็นช่องว่างทางความรู้ (Knowledge Gap) ระหว่างตัวแสดงภายในห่วงโซ่การผลิตนี้ แรงงานประมงจำนวนมากที่โดนขูดรีดบนเรือนั้นขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่รู้ว่าสามารถบังคับใช้กฎหมายในการแก้ปัญหาได้ จึงไม่สามารถหาทางออกจากกระบวนการค้าทาสนี้ได้ และนายทุนยังใช้ช่องว่างดังกล่าวนี้ในการกดขี่แรงงาน เนื่องจากเป็นการกระทำที่ตัวแสดงอื่นไม่สามารถมาตรวจสอบได้ สอดคล้องกับระยะทางประเด็นที่สอง ระยะทางเชิงกายภาพ (Physical Distancing) เนื่องจากการทำประมงนอกน่านน้ำที่มีระยะทางไกล เพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรสูงสุด กลุ่มนายทุนจึงต้องการลดต้นทุนในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการลักลอบขนถ่ายสัตว์น้ำกลางทะเล เพื่อหลบเลี่ยงค่าธรรมเนียมการเทียบฝั่งและการเดินทางไปกลับ ทำให้แรงงานต้องทำประมงอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการผลิตของกลุ่มทุน รวมถึงการจ้างแรงงานแบบผิดกฎหมายส่งผลให้

¹⁰⁰ Clapp, "Financialization, distance and global food politics," 799.

¹⁰¹ Stav, George, and Carole., "Legal Distance, Cognitive Distance, and Conflict Resolution in International Business Intellectual Property Disputes," 190-91.

เกิดการละเมิดสิทธิแรงงานในเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการ ความเป็นอยู่รวมถึงการคุ้มครองตามสิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงาน อีกทั้งด้วยระยะทางทำให้การตรวจสอบเรือและแรงงานของรัฐทำได้ยากขึ้น ประกอบกับขาดการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองการละเมิดสิทธิแรงงานและมาตรการการตรวจสอบที่เข้มงวด นอกจากนี้การดำเนินการของรัฐยังมีส่วนช่วยให้นายทุนขูดรีดแรงงานได้มากขึ้น ภายในห่วงโซ่กระบวนการผลิตนี้ โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย (Legal Distancing) ผ่านการออกกฎหมายและข้อบังคับที่ไม่คุ้มครองแรงงานต่างชาติ มีการใช้ระบบสองชั้นเพื่อแบ่งแยกสิทธิระหว่างแรงงานด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ส่งผลให้แรงงานเสมือนโดนขูดรีด 2 ทางทั้งจากกลุ่มนายทุน และรัฐ ทั้งนี้การขูดรีดแรงงานจากการทำประมงนอกน่านน้ำยังแสดงให้เห็นว่ารัฐในฐานะรัฐสมัยใหม่ได้ใช้ประโยชน์จากช่องว่างเชิงระยะทางเพื่อตอบสนองต่อผลประโยชน์รัฐซึ่งเกี่ยวข้องกับกลุ่มทุน โดยการใช้พื้นที่ยกเว้น (Zone of Exception) เป็นพื้นที่ซึ่งขาดการตรวจสอบ ควบคุมและดูแลจากทุกภาคส่วนเพื่อกดขี่แรงงาน อีกทั้งใช้อำนาจรัฐผ่านกฎหมายสองระบบชั้นละเมิดสิทธิแรงงานโดยปราศจากกฎหมายมาควบคุม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทของรัฐและนายทุนได้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาการค้าทาสกลางทะเลที่เกิดขึ้นภายในห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมประมงในไต้หวัน แม้ว่ารัฐจะมีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลไช่ อิงเหวิน ภายหลังจากได้รับใบเหลืองจากสหภาพยุโรป (European Union – EU) หากไต้หวันไม่ปรับปรุงระบบควบคุมการทำประมงให้ดีขึ้น สหภาพยุโรปจะระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับโดยเรือสัญชาติไต้หวัน ซึ่งจะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม ดังนั้นรัฐบาลไช่ อิงเหวินจึงมีการปฏิรูปปรับปรุงกฎระเบียบและดำเนินการตรวจสอบเพื่อจัดการกับปัญหาการใช้แรงงานบังคับบนเรือประมงไต้หวัน¹⁰² แต่การแก้ไขเพื่อปรับปรุงด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อคุ้มครองแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมประมงนั้นยังมีอย่างจำกัด ดังนั้นรัฐควรเร่งแก้ไขช่องว่างทางกฎหมาย โดยยกเลิกการใช้กฎหมายแรงงานแบบสองระบบ เพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานขั้นพื้นฐาน อีกทั้งควรออกนโยบายหรือมาตรการที่เข้มงวดเพื่อควบคุมและตรวจสอบการทำประมงนอกน่านน้ำ รวมถึงการนำระบบติดตามเรือประมง (Vessel Monitoring

¹⁰² Matthew Strong, "European Union Lifts Yellow Card for Illegal Fishing Due to Taiwan Reforms."

System – VMS) มาใช้เพื่อตรวจสอบการเข้าออกและทำงานของเรือประมง¹⁰³ เป็นการควบคุมไม่ให้เรือประมงอยู่นอกน่านน้ำเกินระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งส่งผลให้แรงงานประมงต้องทำงานเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดและนำมาซึ่งการค้าทาสบนเรือประมง

---

¹⁰³ Vanderveest and Marschke, "Modern Slavery and Freedom: Exploring Contradictions through Labour Scandals in the Thai Fisheries," 300.

บรรณานุกรม

- Aspinwall, Nick. "Taiwan Ordered to Address Forced Labor on Its Fishing Vessels." *The Diplomat*, 2021, accessed 19 July, 2021, <https://thediplomat.com/2021/05/taiwan-ordered-to-address-forced-labor-on-its-fishing-vessels/>.
- Chapsos, Ioannis, and Hamilton, Steve. "Illegal Fishing and Fisheries Crime as a Transnational Organized Crime in Indonesia." *Trends Organ Crim* (2019): 265-66.
- Chartered Institute of Procurement and Supply. "Global Supply Chain." Chartered Institute of Procurement and Supply, accessed May 31, 2021, <https://www.cips.org/knowledge/procurement-topics-and-skills/supply-chain-management/global-supply-chains/>
- Chen, Henry T. "The Taiwanese Fishing Industry and the Military-Political Complex." Chap. 4 In *Taiwanese Distant-Water Fisheries in Southeast Asia, 1936-1977*, 59-76: Liverpool University Press, 2009.
- Chiang, Mina. *Human Rights at Sea: Baseline Study on the Awareness and Application of Human Rights in Taiwan's Fishing*. (Human Rights at Sea, 2019).
- Clapp, Jennifer. "Financialization, Distance and Global Food Politics." *The Journal of Peasant Studies* 41, no. 5 (2014): 797-801.
- Couper, Alastair, Smith, Hance D., and Ciceri, Bruno. *Fishers and Plunderers: Theft, Slavery and Violence at Sea*. London: Pluto Press, 2015.
- Department of Labor. *2020 List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor*. (United States of America: Department of Labor, 2020).
- Environmental Justice Foundation. "Exploitation and Lawlessness: The Dark Side of Taiwan's Fishing Fleet." Taiwan, 1 March 2019. <https://ejfoundation.org/films/exploitation-and-lawlessness-the-dark-side-of-taiwans-fishing-fleet>.
- Fisheries Agency. "Act for Distant Water Fisheries." Fisheries Agency, Council of Agriculture, 2016, accessed 5 July, 2021, <https://www.fa.gov.tw/en/LegalsActs/content.aspx?id=5&chk=ba23e604-1d7f->

[40fd-8a8b-8d125f16001d&param=pn%3d1](https://www.fisheries.gov.tw/en/FisheriesofROC/content.aspx?id=2&chk=05d9ffd2-651d-4686-a2d1-a44413152366&param=pn%3d1).

———. "Fisheries of the Republic of China (Taiwan) – Overview of the Fisheries."

Fisheries Agency, Council of Agriculture, 2015, accessed 1 June, 2021,

<https://www.fisheries.gov.tw/en/FisheriesofROC/content.aspx?id=2&chk=05d9ffd2-651d-4686-a2d1-a44413152366&param=pn%3d1>

———. "Regulations on the Authorization and Management of Overseas Employment of Foreign Crew Members." Fisheries Agency, 2019, accessed 1 July, 2021,

<https://www.fisheries.gov.tw/en/LegalsRegulation/content.aspx?id=31&chk=1ab5d1ef-2c1f-4df7-92db-6db044616ec9&param=pn%3d2>.

Giorgi, Gabriel, and Pinkus, Karen. "Zones of Exception: Biopolitical Territories in the Neoliberal Era." *The Johns Hopkins University Press* 36 (2006): 99-108.

Goulding, Ian. *Manual on Traceability Systems for Fish and Fishery Products*. (CRFM Special Publication, November 2016).

Greenpeace. *Choppy Waters: Forced Labour and Illegal Fishing in Taiwan's Distant Water Fisheries*. (Taiwan: Greenpeace East Asia, 2020).

———. *Made in Taiwan: Government Failure and Illegal, Abusive and Criminal Fisheries*. Greenpeace East Asia (Taiwan: Greenpeace East Asia, 2016).

———. *Misery at Sea*. (Taiwan: Greenpeace East Asia, 2018).

———. *Seabound: The Journey to Modern Slavery on the High Seas*. (Indonesia: Greenpeace Southeast Asia, 2019).

———. *Supply Chained: Human Rights Abuses in the Global Tuna Industry*. Greenpeace Southeast Asia (Indonesia: Greenpeace Southeast Asia, 2015).

———. *Turn the Tide: Human Rights Abuses and Illegal Fishing in Thailand's Overseas Fishing Industry*. Greenpeace Southeast Asia (Bangkok: Greenpeace Southeast Asia, 2016).

Huang, Chao-Chin, Chang, Shui-Kai, and Shyue, Shiahn-Wern. "Sustain or Phase Out: Transformation of Taiwan's Management Scheme on Distant Water Tuna Longline Fisheries." *ELSEVIER* (2021): 6-7.

International Labour Organization and Walk Free Foundation. *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage*. (Geneva: International Labour Office (ILO), 2017).

- International Labour Organization CO for Indonesia and Timor Leste. "Transnational Nature of Working in Fishing." International Labour Organization, 2018, accessed 23 June, 2021, <https://seafisheriesproject.org/about-us/>.
- International Organization for Migration. *Report on Human Trafficking, Forced Labour and Fisheries Crime in the Indonesian Fishing Industry*. (Indonesia: International Organization for Migration, 2016).
- John, Minns, and Tierney, Robert. "The Labour Movement in Taiwan." *Labour History* no.85 (2003): 117-19.
- Kang, Shih-Chao, Lin, Chun-Chi, Tsai, Chia-Chen, Chang, Yin-Chieh, Wu, Chi-Yi, Chang, Ke-Chang, and Lo, Su-Shun. "The Primary Care of Immigrant Workers and Their Associated Characteristics within a Taiwanese Fishing Community." *International Journal of Environmental Research and Public Health* (2019): 1-6.
- Kao, Andi. "Migrant Fishermen Abuses Continue to Be Covered up through Collaboration of Taiwanese State and Capital." New Bloom, 2019, accessed 20 July, 2021, <https://newbloommag.net/2019/10/11/migrant-fishing-tour/>.
- Kara, Siddharth. "Global Supply Chains: Blood and the Sea." In *Modern Slavery*, 242-43: Columbia University Press, 2017.
- Laws and Regulations Database of The Republic of China. "Labor Standards Act." Ministry of Justice, 2020, accessed 15 Ma, 2021, <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=N0030001>.
- Marschke, Melissa, Vandergeest, Peter, Havice, Elizabeth, Alin Kadfak, Peter Duker, Isopescu, Ilinca, and MacDonnell, Mallory. "Covid-19, Instability and Migrant Fish Workers in Asia." *Maritime Studies* (2020).
- Murphy Sean. "Eu Gives Yellow Card to Taiwan." SeafoodSource, 2015, accessed March 16, 2021, <https://www.seafoodsource.com/news/environment-sustainability/eu-gives-yellow-card-to-taiwan>
- Scalabini Migration Center. *Out at Sea, out at Sight: Filipino, Indonesian and Vietnamese Fishermen on Taiwanese Fishing Vessels*. (Quezon City, Philippines: Scalabini Migration Center, 2020).
- Shaver, Amanda, and Yozell, Sally. "Casting a Wider Net: The Security Implications of

- Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing." *Stimson Center* (2018): 16-17
- Starosta, Guido. "Global Commodity Chains and the Marxian Law of Value." *Antipode* 42, no. 2 (2010): 433-39.
- Stav, Fainshmidt, George, Iii, and Carole., Cangioni. "Legal Distance, Cognitive Distance, and Conflict Resolution in International Business Intellectual Property Disputes." *Journal of International Management* (2013).
- Strong, Matthew. "European Union Lifts Yellow Card for Illegal Fishing Due to Taiwan Reforms." Taiwan News, 2019, accessed 21 March, 2021, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3733548>
- Sui, Cindy. "Exploitation in Taiwan's \$2bn Fishing Industry." BBC News, 2014, accessed 4 July, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-asia-27498048>.
- Sutton, Trevor, and Siciliano, Avery. *Making Reform a Priority for Taiwan's Fishing Fleet*. (Washington: Center for American Progress, 2018).
- The Bureau of Foreign Trade. "Value of Roc Exports and Imports by Product." The Bureau of Foreign Trade, MOEA, 2016, accessed 1 June, 2021, <https://cuswebo.trade.gov.tw/FSCE020F/FSCE020F>
- Vandergeest, Peter, and Marschke, Melissa. "Modern Slavery and Freedom: Exploring Contradictions through Labour Scandals in the Thai Fisheries." *Antipode* 52, no. 1 (2019): 304-06.
- เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, นรุตม์ เจริญศรี, ภัทวดี วีระภาสพงษ์, สุรัตน์ โหระชัยกุล และ อภิรักษ์ วรรณสาธพ. ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่ กรุงเทพฯ: บริษัทสวนเงินมีมา จำกัด, 2555.
- มาลี สิทธิเกรียงไกร. "ชีวิตระหว่างการเคลื่อนย้ายของลูกเรือประมง." *ชีวิตทางสังคมในการเคลื่อนย้าย Social Life on the Move* (2561).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาว มาริสา สกุลชัย
วัน เดือน ปี เกิด	15 กันยายน 2536
สถานที่เกิด	กรุงเทพ
วุฒิการศึกษา	รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY